

O'ZBEKISTON
RESPUBLIKASI
MILLIY KITOB PALATASI

Ўзбекистон

adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЬАТИ

Haftalik gazeta • 1956-yil 4-yanvardan chiga boshlagan • www.uzas.uz • 2007-yil, 23-noyabr • № 47 (3927)

ТАБИАТНИ АСРАШ ВИЖДОН ИШИ

Инсониятнинг узоқ йиллар давомида она-табиатни асраб-авайлаш, ер, сув ва ҳавони ифлосламаслик ма-салалари га эътиборсиз муносабати ўтган асрнинг охирлари гелиб жиддий экологик таҳдидларни кептирди чиқарди. Бугун ер юзининг деярли барча миңтақаларида бу таҳдидни кўриши ва сезиш мумкин. Экология муммомлари ўз моҳиятига кўра ер юзида ҳёт ва тириклини саклаб қолни муммомлари билан баравар бўйли турбиди.

Илмий-техник тафакур, саноат, курилиш ва бошқа бир катор соҳалар мисли кўрилмаган дараҳада ривожланаштган, янги-янги шахарлар, завод ва фабрикалар ишга тушаётган бир пайтда бу ютукларни иккичин томони — табиатни, атроф-муҳитни салбий таъсири ҳам кўзга ташланмоқда. Чунончи, хисоб-китобларга қараганди, кейинги ўй ичига ер юзида 100-120 миллион гектар майдонни эгаллаган ўрмон йўк килинган ва бу иш бугун ҳам давом этмоқда. Инсон эҳтиёжлари учун ҳар ийни 4,5 миллиард тонна кўмур, 3,2 миллиард тонна нефт ва нефт маҳсулотлари ёқилади. Бунинг натижасида бир йилда неча миллиард тонна заҳарли моддалар атмосферага кўтарилимоқда. Ероғи ва ерусти бойликлардан, чучун сув заҳирларидан фойдаланиша истроғарчиликка йўл қўйилмоқда.

Бу муммомларнинг оддини олиш, экология таҳдидлар туғрисида жамоатчиликни ўз вактида хабардор майдонни оммавий ахборот воситаларининг роли катта. Шуни aloҳида таъкидлаш лозимки, мустақиллик йилларда мамлакатимизда атроф-муҳитни асраб-авайлаш борақсида билан килинган карорлар, алмага оширилаётган амалий чора-тадбирларда журналист ҳамксабларининг ҳам хиссаси бор.

Экология ва саломатлик муммомлари билан беъовсита шуғулланиб келаётган "ЭКОСАН" халқаро ташкилоти шаҳарни ўтган ахборот воситаларининг роли катта. Шуни aloҳида таъкидлаш лозимки, мустақиллик йилларда мамлакатимизда атроф-муҳитни асраб-авайлаш борақсида билан Тошкентда бўйли ўтган "Матбуот минтақави" ва глобал экологик таҳдидлар шаҳарида" мавзуусидаги медиа-форумдан кўзда тутилган максад ҳам экология муммомлар ечимини тошиш, бу ишга кенг жамоатчиликни жалб этишда оммавий ахбор-

тишдир. Демак, журналистларнинг куюнчаклик билан бонг уришлари маколаларда фаолияти таҳлил этилган, танқид килинган корхона ёки мусассанинг муносабати жуда ҳам мумхим. Афсуски, эълон килинётган қатор таҳлиллар ҳозирча эътиборсиз қолмоқда. Таҳририяларга йўлланётган жавоблар эса асосан камчилликларни хаспўшаш, ўтказилган тадбирларни санааб ўтишдангина иборат бўйли қолмоқда.

"Экосан" халқаро ташкилотининг бу хайрли ташаббуси муносабати билан шуғулланувчи ташкилотларнинг вакиллари, журналистлар иштирокида ўтказилган бу анжуманда замонавий техник воситалари ёрдамида ер юзи миңтақаларидаги, жумладан мамлакатимиздаги экологияни визит кенг шарҳлаб бериди.

Экология муммомларини ҳал этишда ахолининг экологик маданияти мухим аҳамияти касб этади. Табиий бойликлар нечоғи кўп бўлмасин, уларнинг ҳам хисоб-китоби бор. Бу бойликлардан нафқат биз, биздан кейинги авлодлар ҳам баҳраманд бўлиши керак. Инсоннинг ўринчисиз хатти-харакати, истроғарчиликка йўл кўйиши табиатдаги мувозанати бузуб ибориши, бунинг оқибатида ўта жиддий муммомлар келиб чиқиши туғрисида матбуот жамоатчиликни узлуклигни раввища хабардор килиб туриши зарур.

Анжуманда сўз олган нотиклар, жумладан журналистлар хам, оммавий ахборот воситаларнида бу борада муйян ишлар амалга оширилаётган бўлса-да, улар ҳали талаб даражасида эмаслигини эътироф этилар. Экология муммомларига доир чиқишининг эътироф этилар. Муммомларнинг ўтказилган тадбирларда ҳажарлаб килиш фурсати ётди.

Экологик муммомларни ўтганинг бир кунлик иш эмас. Муммомнинг илдизларини очиш, ечимини топиш учун журналист жиддий тадқид олиб бориши, мутахассислар билан мулкотда бўлиши, манбалар билан ишларни позим бўлади. Бунинг учун эса вакт керак. Шу мавнона да экология мавзуусида қалам тебратеётган ҳамқасбларимизга махсус йўлламана бериши, улар меҳнатни разбутлантириш ҳам яхши самара беради, деб ўйлаймиз.

Атроф-муҳит мухофазаси газетамизнинг доимий мавзууларидан бири ва бундан бўён ҳам шундай бўйли қолади.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

тишдир.

Бу фикрга кўшилган ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишилар билан гинга масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муммомларни жамоатчиликни жигтиши юртакида ташкилотларининг эътиборини кара-

ти

Ўзига хос мөъмрий қиёфаси билан бугунги Нукус шаҳрига гўзал чирой баҳш этиб турган сароймонанд бинолардан бирни Бердак милий музейидир. Коракалпок адабиёти асосчиси ва тарихий воқеалар солномачиси сифатида эъзоз топган шоир номи билан аталаётган музей ўн йилча бурун очилган эди. Атоқли мөъмр Ўринбай Тўраниёзов лойхаси асосида оқмардан жилоланиб, милий ўтов кўринишида барпо қилинган музей эндилиқида коракалпок диеўнинг милий маърифат даргоҳларидан бирига айланниб қолди.

Музейнинг тархи ва экспозициялари, ундаги илмий-адабий манబалар, осори атикалар, ўтказилаётган турли маърифий тадбирлар хусусида музей директори, ёш элшунос олима Чаригул ПАЙЗУЛЛАЕВА хикоя қиласди.

— Алломалар вакти оқар дарёга кўзни килишган. Унинг ҳар лахаси тарих. Музейларда ана шу оқар дарё тўлқинларининг айрим шивирларигина мангузни учун сакланади. Улар зарофат соҳиби бўлган орид инсонларга тарихнинг залварли саҳифалари хакида сўзлаши ва бу саҳифаларни кайта юз очтириши мумкин. Шу маънодна Бердак бобомизнинг 170-йиллиги арафасида мамлакат поҳитайга Тошкентнинг марказий хиёбонларидан бирорда Бердакнинг дўмбира чалиб турган ҳолдаги бисти ўрнатилган эди. Шоир юбилейни танталарни ана шу монументнинг очилишига багишланган йигилиш билан бошланниб, Коракалпостонга ташаббуси билан ҳар йили 27 ноябрда Бердак ижодий меросини ўрганиши ва тарбиғи.

Музей билан танишувни олис мозийдан эмас, истиқлол йилларидаги воқеалар, энг янги тарихимиз зарварларидан бошайлик. Ўн йил аввал — Бердак бобомизнинг 170-йиллиги арафасида мамлакат поҳитайга Тошкентнинг марказий хиёбонларидан бирорда Бердакнинг дўмбира чалиб турган ҳолдаги бисти ўрнатилган эди. Шоир юбилейни танталарни ана шу монументнинг очилишига багишланган йигилиш билан бошланниб, Коракалпостонга ташаббуси билан ҳар йили 27 ноябрда Бердак ижодий меросини ўрганиши ва тарбиғи.

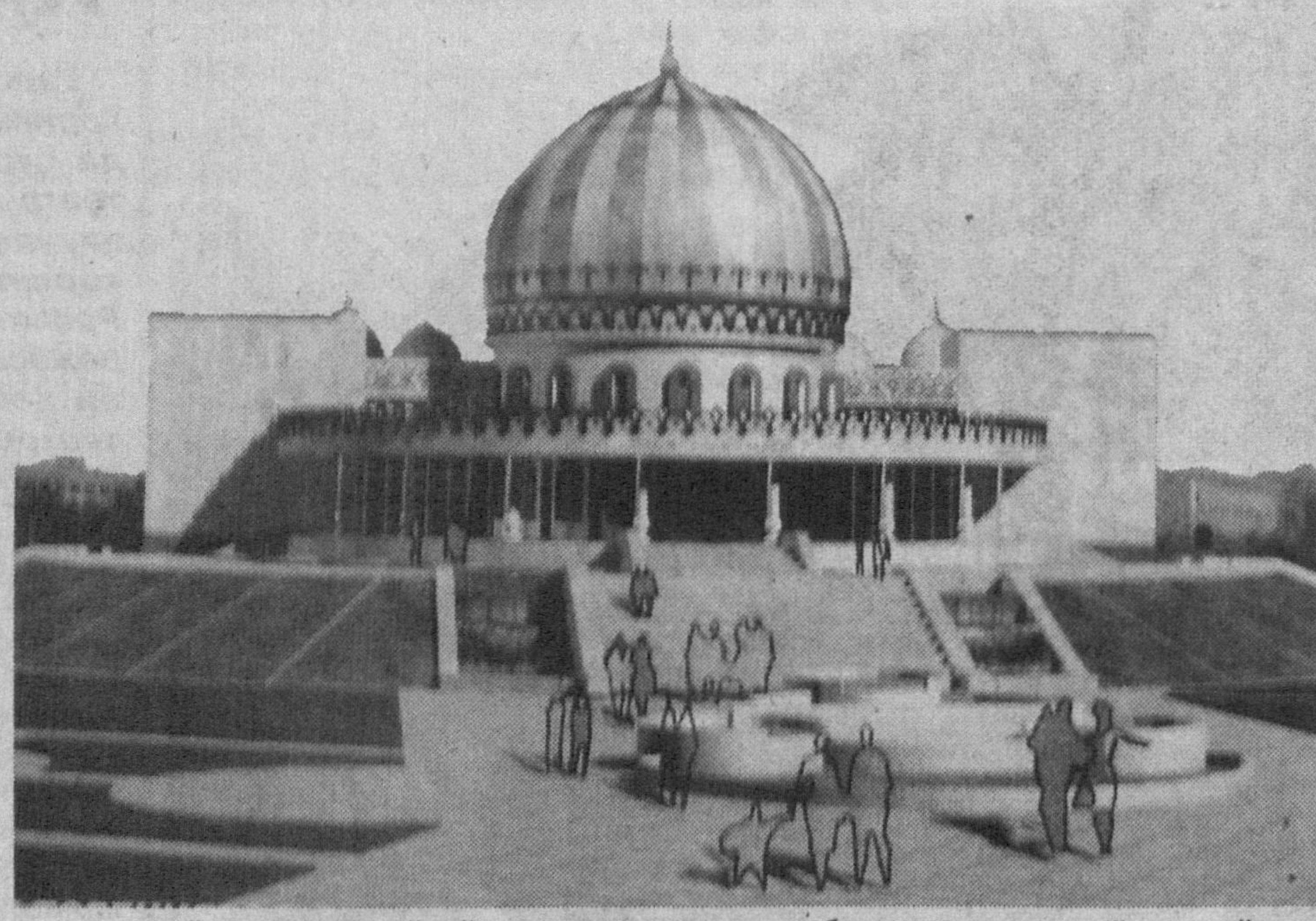
Мана бугун орадан ўн йил ўтиб, шоир тавалуд санасининг 180 йиллиги арафасида у кунларни марок билан эслга олаётганимиз, музейимизга ташриф бу юрётганинг канчадан-канча милий тарих, адабиёт ва санъат илхомсандарига Бердак ва коракалпок милий адабиёти хакида ифтихор билан сўз юритаётганимиз Ўзбекистон истиқлоли коракалпок халқи маданийнинг асл сарчашмаларини ҳам кайта ўтготтанидан шукронлигизни ифода этиди, деб ўйлайман.

Энди бевосита Бердимурод Карагой ўғли ҳаётга тўхталағидан бўласак, шунки айтмоқ керакки, ровайлар бу хакда шундай ҳикоя қиласидар: кўшини овулдаги ўзигатда шоир бу юрётганинг атроби маданийнинг асл сарчашмаларини ҳам кайта ўтготтанидан шукронлигизни ифода этиди, деб ўйлайман.

Шоир бу юшор коракалпок элининг оташафас кўйиси Бердак эди. Эхтимол, бу воқеа у қадар муҳим эмасидар, бироқ у ёш юшор ҳаётнинг пасту ба-

ландини тез илғаб олишига, идрорки, тафаккури тўғри шаклланнишига турти бўлган бўлса ажаб эмас. Тарихий манబалар Бердак, Амударёнинг Орол дengiziga кўйиладиган жойидagi Бўза-

ХИЗМАТ ЭТСАНГ ХАЛҚ УЧУН...

това дунёга келгани, ўн ёшида отаондан етим қолгани, ёшлиги камбағалини ва ноҳорлиқидаги ўтганидан далолат беради. У ўз овулдаги мактабда илк саводини чиқарган. Эл-улуснинг подасини бокиб тиричилик килган. Сўнгро ўша пайтларда Марказий Осмёдаги ўтиборли имрароҳатидаги тарихий воқеалар, шоирнинг "Шажара" дostonida халқнинг кўчуб юриши ва янги манзилларга жойлашиши, коракалпок адабиётидаги Бердак образи каби мавзуларда маърузалар тингланиб, унинг ижодидан намуналар ўқилиди. Анхуманди жоди ахли, олимлар ва талабалар, зиёлилар, санъатимида маномандалари фаол иштирок этиб келишмоқда.

Шоирнинг Бердак хайкаларининг яратилиши тарихига ҳам тўхтаб ўтилди. 1950 йили Бердак сийосини яратишида ҳайкаларо Б. Каменов шоирнинг набирида Сейтазарнинг қиёфасидан фойдаланиди. Сейтазарнинг натуралдаги жонли қиёфаси ва коракалпок милий кийимлари Бердак сийосинин табиии гавдандаридан шаклланнишида муҳим аҳамияти касб этиди. Рассом К. Бердимуродов Бердак портретини ишлашда Б. Каменов шоирнинг яратилишига келганини ўтилди.

Бердимурод Қарғабой ўғли Бердак асарлари ва уларнинг тархималари, мумтоз адабиётимиз на- муналарини имрароҳатидаги ўтганини көрсатади. Агар тонг отуғчига тинмасдан кўйласа, битта улоқ ваъда килиши. Шоир зиёфатда тунни тоғига улаф, ёниб куйлади. Шеър шеърга уланди. Дўмбира овози тингловиларни сехрлади. Башхининг ўлан ва термалари ўнданда ром этиди. Шоирни тинглаганлар армон килиб кетди. Эрта азон онги отди. Шоир ўз ўйига кайтар бўлди. Шундай даврлар эди: бойвачча ваддасида турмади, битта улоқни кўймаслик килиди. Шоир индамидан ўз ўйига кетди.

Ана шу юшор коракалпок элининг оташафас кўйиси Бердак эди. Эхтимол, бу воқеа у қадар муҳим эмасидар, бироқ у ёш юшор ҳаётнинг пасту ба-

Милли музейимиз экспонатларida

Анемиянинг ёмон томони шундаки, у оғриксиз кечади. Бу эса кишиларда камқонликка нисбатан азият қечади. Бу хасталикниң 75 фозири темир танқислини туфайли ўзага юзага келади.

"Илгари болаларнинг хотира-си жуда мустаҳкам эди. Масалан, мен биринчи синфда ёдлабаган шевримни ҳалигача ёд биламан." Тўртнинчи синфда ўқиётган нева-рамдан ўтган ўқиши дарсида ёдла-ган шеврингни ётбай бер десам, тутишиб-тутишиб зўрги айтиди. Нега ўндан ўзан-а?"

Бундай мuloхazalarни ўзаро

БОЙИТИЛГАН УН КОНИ ФОЙДА

сұхбатларда кўп эшитамиш.

— Бунинг сабаби ўша болаларда темир моддасининг ётиш-маслигидарид, — дейди таҳрири шифкор Аҳмад Расулов. — Аслида хомиладорлик пайтида аёл камқонлик дардига йўликаса ўндан заиф, нимжон бола туғи-лади. Камқонликдан азият чека-диган болалар эса жисмоний ва аклий ривожланниш борасидан тенгкурларидан орқада қолади. Улар тез-тез хасталанинг турдади, мактабдаги машгулотларни ўзлаштириша қийналадилар. Дарс тайёрлашни исташмайди, тез толикиб қоладилар.

Анемиянинг ёмон томони шундаки, у оғриксиз кечади. Бу эса кишиларда камқонликка нисбатан азият қечади. Бу хасталикниң 75 фозири темир танқислини туфайли ўзага юзага келади.

Бердимурод Қарғабой ўғли Бердак асарлари ва уларнинг тархималари, мумтоз адабиётимиз на- муналарини имрароҳатидаги ўтганини көрсатади. Агар тонг отуғчига тинмасдан кўйласа, битта улоқ ваъда килиши. Шоир зиёфатда тунни тоғига улаф, ёниб куйлади. Шеър шеърга уланди. Дўмбира овози тингловиларни сехрлади. Башхининг ўлан ва термалари ўнданда ром этиди. Шоирни тинглаганлар армон килиб кетди. Эрта азон онги отди. Шоир ўз ўйига кайтар бўлди. Шундай даврлар эди: бойвачча ваддасида турмади, битта улоқни кўймаслик килиди. Шоир индамидан ўз ўйига кетди.

Бердимурод Қарғабой ўғли Бердак асарлари ва уларнинг тархималари, мумтоз адабиётимиз на- муналарини имрароҳатидаги ўтганини көрсатади. Агар тонг отуғчига тинмасдан кўйласа, битта улоқ ваъда килиши. Шоир зиёфатда тунни тоғига улаф, ёниб куйлади. Шеър шеърга уланди. Дўмбира овози тингловиларни сехрлади. Башхининг ўлан ва термалари ўнданда ром этиди. Шоирни тинглаганлар армон килиб кетди. Эрта азон онги отди. Шоир ўз ўйига кайтар бўлди. Шундай даврлар эди: бойвачча ваддасида турмади, битта улоқни кўймаслик килиди. Шоир индамидан ўз ўйига кетди.

— Бердимурод Қарғабой ўғли Бердак асарлари ва уларнинг тархималари, мумтоз адабиётимиз на- муналарини имрароҳатидаги ўтганини көрсатади. Агар тонг отуғчига тинмасдан кўйласа, битта улоқ ваъда килиши. Шоир зиёфатда тунни тоғига улаф, ёниб куйлади. Шеър шеърга уланди. Дўмбира овози тингловиларни сехрлади. Башхининг ўлан ва термалари ўнданда ром этиди. Шоирни тинглаганлар армон килиб кетди. Эрта азон онги отди. Шоир ўз ўйига кайтар бўлди. Шундай даврлар эди: бойвачча ваддасида турмади, битта улоқни кўймаслик килиди. Шоир индамидан ўз ўйига кетди.

— Бердимурод Қарғабой ўғли Бердак асарлари ва уларнинг тархималари, мумтоз адабиётимиз на- муналарини имрароҳатидаги ўтганини көрсатади. Агар тонг отуғчига тинмасдан кўйласа, битта улоқ ваъда килиши. Шоир зиёфатда тунни тоғига улаф, ёниб куйлади. Шеър шеърга уланди. Дўмбира овози тингловиларни сехрлади. Башхининг ўлан ва термалари ўнданда ром этиди. Шоирни тинглаганлар армон килиб кетди. Эрта азон онги отди. Шоир ўз ўйига кайтар бўлди. Шундай даврлар эди: бойвачча ваддасида турмади, битта улоқни кўймаслик килиди. Шоир индамидан ўз ўйига кетди.

— Бердимурод Қарғабой ўғли Бердак асарлари ва уларнинг тархималари, мумтоз адабиётимиз на- муналарини имрароҳатидаги ўтганини көрсатади. Агар тонг отуғчига тинмасдан кўйласа, битта улоқ ваъда килиши. Шоир зиёфатда тунни тоғига улаф, ёниб куйлади. Шеър шеърга уланди. Дўмбира овози тингловиларни сехрлади. Башхининг ўлан ва термалари ўнданда ром этиди. Шоирни тинглаганлар армон килиб кетди. Эрта азон онги отди. Шоир ўз ўйига кайтар бўлди. Шундай даврлар эди: бойвачча ваддасида турмади, битта улоқни кўймаслик килиди. Шоир индамидан ўз ўйига кетди.

— Бердимурод Қарғабой ўғли Бердак асарлари ва уларнинг тархималари, мумтоз адабиётимиз на- муналарини имрароҳатидаги ўтганини көрсатади. Агар тонг отуғчига тинмасдан кўйласа, битта улоқ ваъда килиши. Шоир зиёфатда тунни тоғига улаф, ёниб куйлади. Шеър шеърга уланди. Дўмбира овози тингловиларни сехрлади. Башхининг ўлан ва термалари ўнданда ром этиди. Шоирни тинглаганлар армон килиб кетди. Эрта азон онги отди. Шоир ўз ўйига кайтар бўлди. Шундай даврлар эди: бойвачча ваддасида турмади, битта улоқни кўймаслик килиди. Шоир индамидан ўз ўйига кетди.

— Бердимурод Қарғабой ўғли Бердак асарлари ва уларнинг тархималари, мумтоз адабиётимиз на- муналарини имрароҳатидаги ўтганини көрсатади. Агар тонг отуғчига тинмасдан кўйласа, битта улоқ ваъда килиши. Шоир зиёфатда тунни тоғига улаф, ёниб куйлади. Шеър шеърга уланди. Дўмбира овози тингловиларни сехрлади. Башхининг ўлан ва термалари ўнданда ром этиди. Шоирни тинглаганлар армон килиб кетди. Эрта азон онги отди. Шоир ўз ўйига кайтар бўлди. Шундай даврлар эди: бойвачча ваддасида турмади, битта улоқни кўймаслик килиди. Шоир индамидан ўз ўйига кетди.

— Бердимурод Қарғабой ўғли Бердак асарлари ва уларнинг тархималари, мумтоз адабиётимиз на- муналарини имрароҳатидаги ўтганини көрсатади. Агар тонг отуғчига тинмасдан кўйласа, битта улоқ ваъда килиши. Шоир зиёфатда тунни тоғига улаф, ёниб куйлади. Шеър шеърга уланди. Дўмбира овози тингловиларни сехрлади. Башхининг ўлан ва термалари ўнданда ром этиди. Шоирни тинглаганлар армон килиб кетди. Эрта азон онги отди. Шоир ўз ўйига кайтар бўлди. Шундай даврлар эди: бойвачча ваддасида турмади, битта улоқни кўймаслик килиди. Шоир индамидан ўз ўйига кетди.

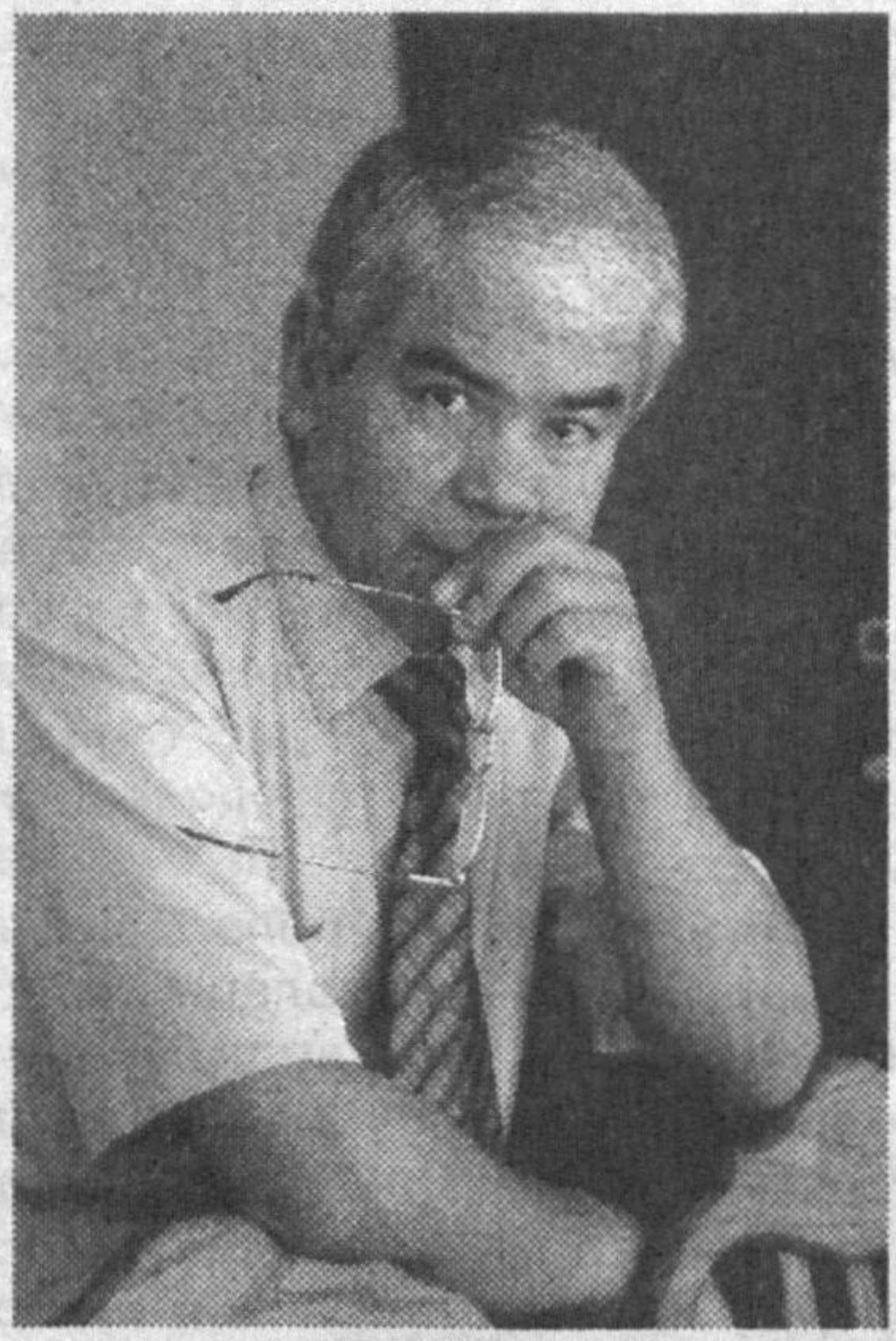
— Бердимурод Қарғабой ўғли Бердак асарлари ва уларнинг тархималари, мумтоз адабиётимиз на- муналарини имрароҳатидаги ўтганини көрсатади. Агар тонг отуғчига тинмасдан кўйласа, битта улоқ ваъда килиши. Шоир зиёфатда тунни тоғига улаф, ёниб куйлади. Шеър шеърга уланди. Дўмбира овози тингловиларни сехрлади. Башхининг ўлан ва термалари ўнданда ром этиди. Шоирни тинглаганлар армон килиб кетди. Эрта азон онги отди. Шоир ўз ўйига кайтар бўлди. Шундай даврлар эди: бойвачча ваддасида турмади, битта улоқни кўймаслик килиди. Шоир индамидан ўз ўйига кетди.

— Бердимурод Қарғабой ўғли Бердак асарлари ва уларнинг тархималари, мумтоз адабиётимиз на- муналарини имрароҳатидаги ўтганини көрсатади. Агар тонг отуғчига тинмасдан кўйласа, битта улоқ ваъда килиши. Шоир зиёфатда тунни тоғига улаф, ёниб куйлади. Шеър шеърга уланди. Дўмбира овози тингловиларни сехрлади. Башхининг ўлан ва термалари ўнданда ром этиди. Шоирни тинглаганлар армон килиб кетди. Эрта азон онги отди. Шоир ўз ўйига кайтар бўлди. Шундай даврлар эди: бойвачча ваддасида турмади, битта улоқни кўймаслик килиди. Шоир индамидан ўз ўйига кетди.

— Бердимурод Қарғабой ўғли Бердак асарлари ва уларнинг тархималари, мумтоз адабиётимиз на- муналарини имрароҳатидаги ўтганини көрсатади. Агар тонг отуғчига тинмасдан кўйласа, битта улоқ ваъда килиши. Шоир зиёфатда тунни тоғига улаф, ёниб куйлади. Шеър шеърга уланди. Дўмбира овози тингловиларни сехрлади. Башхининг ўлан ва термалари ўнданда ром этиди. Шоирни тинглаганлар армон килиб кетди. Эрта азон онги отди. Шоир ўз ўйига кайтар бўлди. Шундай даврлар эди: бойвачча ваддасида турмади, битта улоқ

Абдусаид КУЧИМОВ

БИР НИХОЛ ЭКДИНГИ ВАТАН БОҒИЯ

ЖАВОБ

Бир нихол экдингми Ватан боғига,
Мехрининг тўқдигни чўл, янтигига,
Гуларга чан-губор кўнган чонига
Арта билиодинги чан-губорни —
Десалар, юртдошим, жавобинг борми?

Бинита ёшит кўйдингми майдонларида,
Бир васса ўйдингми айвонларида,
Бир мисра қушдингми достонларида,
Кураб ташладигни томлардан корни —
Десалар, юртдошим, жавобинг борми?

Кимдор узб кетса дилбар гулларни,
Кимдор бузуб кетса сарвар ўйларни,
Кимдор эзб кетса музтар дилларни,
Дусон олдингми меҳре зорнинг —
Десалар, юртдошим, жавобинг борми?

Уруш-жансалларга халиртурушилар,
Илатфурӯшилар-у, миллатфурӯшилар,
Афиш осмонинга қисла хурхжар,
Хосуд ҳакирларга тикодинги дорни —
Десалар, юртдошим, жавобинг борми?

Жавобинг бўлмаса мумтоз-мукаммал:
Қўлинида шулиғири, белинда камар,
Дудуғ тулуоринга ёр бўлса қамар —
Йўлдошинг сабъи сайдер бўлади,
Муқаддас жавобинг тайёр бўлади.

ТАНТИ ЎЗБЕК

Саховатли саҳифа куздек
Саодатли эддириз ўзбек,
Буқабўшиш — ман-манларга
Парво қимлас жана-бўзек.

Хажондаги барон милят,
Эн-удусдан ўйдир ками.
Юлдузлардек бокий қурдат —
Ахжодларни кутмугу шашни.

Боболарин қанча ҳаллар
Бизники, деб талашади.
Бундай шараф — шоен таҳтлар
Ўзбекка кўн ярашади.

Азал-абад сочар ёдуд
“Австо”дек бўстонлари.
Жасоратга жасур кўзгу
“Аллониши”бек достонлари.

Дўстларига меҳри қўёш,
Дўстларига қурбон жони.
Пашша каби эзар бебош,
Аллон-қалоб, бевафони.

Хавас билан боқар дунё
Тоғдай кўрким саеватига.
Дур маҳлиё, нур маҳлиё
Ўзбекистон давлатига.

Не-не фотих, не-не доҳон
Синаб ачиқ омадини,
Эга олмай тутди момат
Ўзбекинг алл қоматини.

МИРЗО УЛУГБЕК**ҲАЙКАЛИ ҚОШИДА**

Юлдузларни санаши мумкиндири балким,
Ҳисоблаши мумкиндири саёнерларни.
Санашибанги етолмас ҳеч ким
Ўзбекзинидаги аломонларни.

Мана, минг ўйларким ҳайратда башир
Беруний, Навоий, Куборларимга.
Мана инсар тавзига шошар
Мирзо Улугбекдек ҳолларимга.

ЭТЮД

Занир тоғлар орасида
Нуркапалак галасидай,
Ой нурида жислонанар
Оқиқаларни боласидай.

Садоғим ё шакар қаймок,
Ё жом тўли кумуш танга.
Ё бер этак, ё бер кучок

Урик гули — оқ алана.
Патир-путир қиласр гўё
Тўрга тушсан балқичлар.

Инраки, оқилони ё
Милодиган ариҷалар.

Тақсимчада чош балхитум,
Қайнаб тошсан бир коса сут,
Тўдисидан ажраби, ё

Чопаётган нуқра булут.

Ойнисига солмай қулоқ

Тепаликан мисли елдай

Учайтган шўй қизалоқ

Эмасми бу — митти булоқ?

Юзургандо шому саҳар тўхтамайди.

Ярми бедор — элу юртга ош берад деб,

Ярми эса — ош ёйман деб ухламайди.

ФИЗИКЛАР ФАЛСАФАСИ

Бир-бираға муҳаббат
Бўлмаса бу дунёда,
Сайёро қитоблар
Айланарди рўёга.

Мехр нури оламга
Мангуликни бахши этди.
Ныомтоши мөхрабан
Буюк қонун кашф этди.

ЛОЛАЗОР

Чўклияди япроқларини
Шамолларнинг зотча — күшлари.
Тигдай ботар дюдокларига
Капалакнинг сўйлок тишлари.

Ҳар эпкиндан мурувват кутиб,
Ҳар ларзадан чекмас нозалар;
Русаларин ичига ютиб,
Яшаб турар кирмиз лолалар.

МАҶРУФ ЖАЛИЛНИНГ СЎЗИ

Ҳаётда бироргага бермадим озор,
Ҳаётда бирорнинг ўйин кесмадим.
Балки, шунинг учун қадрор ёзибкор
Тополмай яшадим, унib-устадим...

Бирорни қўллашга еттади кучим,
Дўстлар куончига қилдим ҳаваслар.
Аммо, изларимдан маломат-пичинг
Тошини отидлар кўн ярамаслар.

Доим мисланаб, айланни қочим,
Кимга мөхрим сондим — кучигам очдим.
Жолалар оқизид кетди кўзимдан.
Кисматига шуб экан,

Тангри, нетайян,
Эзб-ничолчадим нокас — касларни.

Энди ўзимга бер, олиб кетайин

Дунёдаги барча прамасларни.

ЎЗБЕК НЕГА**УХЛАМАЙДИ?**

Ҳазил

Ўзбекимнинг тантанай тўйлари кўп:
Юзур-юзур шому саҳар тўхтамайди.
Ярми бедор — элу юртга ош берад деб,
Ярми эса — ош ёйман деб ухламайди.

БАХТ

Озод Шарафиддиновнинг ўтити

Бахт қани, қайда деб, чопма, оғайни,
Шоен ўйлариниң этмагли карахт.
Чинни пиёланга қўйилган чойни
Битта ўйламоқнинг ўзи олий бахт.

Хояндани турниб ҳеч нима кўрмайдай журиб кетувди.

Бола ҳолида бир тўда бўлиб ош ёзётган жўраларига қўшилиб кетди.

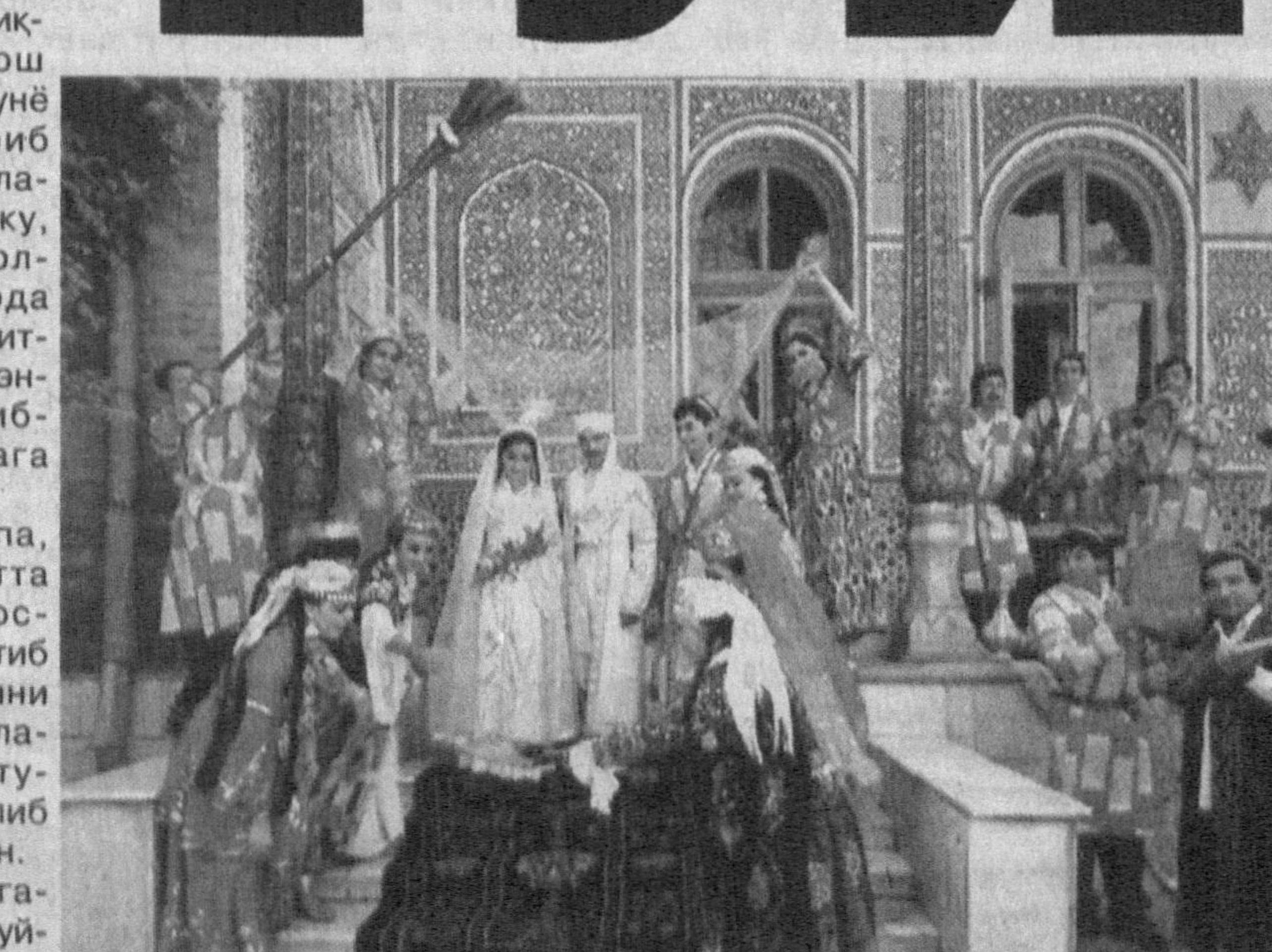
Бегемот янга гап бошлади:
— Эрталаб бизди ўйда ойтса ойткилишув бўлди.

— Ойтишувди қандайчаси бўлди? — сўради аёллардан бири.
Мен нега бўял ўз оиласи сирини ўзи очяпти, деб ҳайрон бўлдим.

— Ойтмайман, — деди бегемот янга. — Овулга ойтсанг ошади, кўншига ойтсанг кўшади.

Янга гапини хотиржам давом эттириди:

ТҮЙ

— Ўз бўғаннайк гарта-марта,
саҳал-пахал ойтшишув, бўлади да.

Бегемот янганинг ичи кенглигидан қўондондиган.

“Супра очди” маросимида аввало келинларнинг оналари суннат килинган невараваларига, киз ва кўёвларига, кудаларига баҳоли курдат соғлашарига.

Янга кўнглигига олган ўзбек, кимирланг таъсири.

— Она, мен сизга нима деяман?

— Кимирланг таъсири!

— Ўзининг бир ёгина олиб, томдай келинларидан гаҳарни таъсири.

— Дарёдан ўзининг таъсири.

— Ани келинларидан гаҳарни таъсири.

— Ўзининг та

Узост Мақсуд Коиев таҳририятимизга тез-тез келиб турадилар. Ҳар келганиларида бугунги журналистика, газета-журналларда эълон қилингатган мақолалар, кўтирилётган муммилор тўғрисида самимий сұхбат қурамиз. Умринг эзлик һилдан кўргонини матбуотга бағишлаган Мақсуд ака гоҳ-гоҳ хотираларга берилиб, ҳам-касбларимиз ижоди ва ҳайтига доир қизик-қизик воеа-ҳодисаларни ҳам сўзлаб берадилар. Уларнинг кўп журналист масъулияти ва маҳоратига борис тақалади.

Куни кече Мақсуд ака эрталабдан таҳририятга келиб, бизни яна бир ҳажхий ҳангома билан танишитирдилар. Ундан сиз ҳам баҳра-манд бўлинг.

Тошкент давлат университетининг хукуқиунослик факультетини битирин, шу ерда аспирантурда қолдим. Усто-ларидан бири: «Сендан яхши олим чи-кади» деган эди, бу гапдан рухланиб кетдим.

Бир куни факултет фирқа ташкило-

гандим, орка ўринидида ўтирган Сойиб Ҳужаев «Менда бир савол бор», деб қолди.

— Домла дейман, коммунизмни таърифлаб, оғизмининг сувини келтириб юбордингиз. Уни қўрмаган бўлсанисиз ҳам маза қилдик. Энди, айтингчи, буам бир омади гап-да, ўша сиз айтган иккинчи босқич келгунча, ишқилиб биэлар тупроқка коришиб кетмасмикиниз-а...

Оркада ўтирганлардан бири «пик» этиб кулиб юборди. Сиёсий ўкув раҳбари Лутфихоним Саримсоқова ўрнидан даст турив, Сойиб акани койий кетди:

— Э, қанака одамиззиз ўзи, саволингиз ўзингидан ҳам совук, бу сизга майна-возилни килдаган санхана эмас, сиёсий ўкув-ку. Ўйлаб гапиринг-да, ахир.

Мен бироз ўзимга келиб, опани тўхтатдим.

— Ҳафа бўлмант, опа, ўртоқ Ҳужаев бирор ўйламасдан гапириб юбордилар.

Мен кишининг саволига жавобнан ўртоқ Никита Сергеевич Хрушевенин яқина килгандан маъруzasидаги мухим бир гапни айтиб ўтмоқман...

Шивир-шивир бошланган зал сув қўйандек жим бўлиб қолди. Мен анча да-диллашиб опдим.

— Ўртоқ Хрушев ўша маърузалирида «Совет кишиларининг ҳозирги авло-ди саксонини йилларда коммунизмда яшайди», деб таннатаниравиша эълон қилдилар. Ҳуш, ўртоқ Ҳужаев, бунга сиз нима дейсиз?..

Санъаткорлар маърузанини диккат билан эштишиди. Чунки у пайтлари спектаклни колдириш мумкин, аммо сиёсий ўкувни колдириш ёки унга бе-фарқ караш мутлак мумкин эмасди.

Маъруза тугади. Зуҳра ролини койиллатиб ўйнаётган Турсуной Жаъфарова беҳтиёр «З, хайрият-е», деб юбор-ган эди, бошқалар ҳушер тортиб, опага танбех беришид. Бир-иккита саволига жавоб бериб, ўзим ҳам чарчаб, машгу-лотни энди тугалламоқчи бўлиб тур-

***
Икки тентакнинг орасига тушган одамини
Ким деса бўлади?

***
Үйдаги кўнгилсизликни
Кўча кўтара одамини.

***
Беъзет безбетни бездидари.

***
Хунарли ўлмайди —
Хунар ўлдирмайди.

***
Улуғлини ойта,
Семизлик кўйга яратади.

***
Айбингни ақлинг билан эзгин,
Сўзинни нақлинг билан тузгин.

***
Аҳмокда охир замон ўйк.

***
Ақд сўзни пиширади,
Тил ундиради.

***
Уятсиз уялмайди.

***
Софинганда сарайма, ўлга чик!

***
Кўрганинг кўрари,
Берганинг берари
Мўл бўлсин...

Козок тилидан
Жамолиддин МУСЛИМ
таржимаси

Абдусаттор ҲОТАМОВ

АММАМНИНГ БУЗОҒИ

— дедим ўйқусираган қўзларим-ни ишқалаб эшикни очаркан-ман, кейин бошқа гап тополмай сўрадим:

— Тинчники?

— Кеча ҳашарчилар билан бўлиб тоза чарчаган эканмиз. Бир ваннага тушайлек деб келётганимиз.

— Эшикни очмай кўя қоламиз. Кўнгирогина жиринглатиб, ўйда эмас эканлар деб, қайтиб кетаверишиди, — деди хотиним ковогидан кор ёғиб.

— Энсиг жойдами? — дедим мен елкамга тўйинни ташлаб. — Бизни одам деб келишаияти ахир.

— Хотиним тўнгиллади:

— На вақтида ётишга қўшишади, на дам олиш куни хордик чиқаришига.

— Аммамнинг маҳалласидан квартира олганимизга ярим йил бўлиб қолди. Шундан бери борди-келдининг кети узилмайди. Аммамиз янги уй куршиган. Ҳозирнинг ҳаммоми ўйк. Шунинг учун ювингани бизнисига кунога керади туринши канда килишмайди.

— Эшикни очгунимча ўйлакда меҳмонларнинг ўғнир-ўғнир овози эштилиб қолди.

— Нима бало, дарров ухлаб қолишидими? — Бу аммамнинг товуши.

— Ие, келинглар, келинглар,

— Аммажон, — дейди у овонини юмшатиб, — яхши ювияяпизми? Юрагингиздан одам кўрқади, кўп ўтириянг.

— Вой, отдек бўлиб кеттаниман, — деди аммам ичкаридан, — ўн соат ўтираси ҳам ҳеч бало килмайди, көлин.

Ярим соатдан кейин аммам ваннахонадан чиқди.

— Вой, во-еї, ваннани қицаргандан ўргилиб кетай-еї!

— Кани, чойнингизни олиб келинг. Кейин невараларини бир ювирнириб юбилинг-чи.

Бу гапни эшитиб хотинимини көвок-тумушни баттар осилиб кетди. Ваннахона эшиги кулфини шарақлатиб ёпиб олди. Бирордан кейин у билан кириб кеттан кир-чир болалар худди инкубатордан чиққандек топ-тоза бўлиб хонада пайдо бўлишиди. Хотиним терлашиб кетиди.

— Келин, — деди аммам унга. — Аввал келганимда чит кўйлаб ташлаб кеттандим. Дазмоллаб кўйган бўлсангиз бўринг, кийб олай.

— Вой аммажон, ҳали вақтим бўлгани ўйк.

— Ён нарасага чарашга нима бор. «Дом»да иш ўйк бўлса. Кани, менга тоза сочик беринг. Бир ювингиз чиқ. Чиқунчима ачиқинча чой дамлаб кўйинг.

Аммам билан маҳалласидан дастлабчига дастлабчи гапса хурсанд бўлдик. Негаки, бир-биризимизни чиқиб турмиз. Лекин масаланинг бошқа тарафи хам бор экан. Эр-хотин шанба куни ҳам ишлаймиз. Ҳар хафтанинг ўтларида аммамнинг хушхабар келади: бу якшанба межмон кутамиз, келиб қарашвонинглар. Бошқа бир якшанба ҳашарга чакиришиди. Томоркани чопамиз. Ҳуллас, ҳар якшанба хуроз кичкимиздан аммамнингизни ўйлаб оламиз. «Бугун мактаб йўк-ку, бир пас ётай», деган болаларимизнинг кулагидан чўзиги турғазимиз. Аммамнинг жаҳи ємон, вақтида боришишимиз керак.

Аммам ваннахонага кириб кетганини бир соатдан ошиди. Жимлик.

— Аммамнинг бузогисиз-а, нима десалар, хўп деворасиз.

— Карап, ухлаб колдиларни, юраклари ємон эди, — деди хотиним чирилиб.

— Сен тургандага мен карай-манни, фаросатдан ҳам бор-да.

Хатиним тўнгиллай-тўнгиллай ваннахонага кириб кетди.

Дунё — кенг...

ТЕХАСЛИК ИЛОН-ОДАМ

АҚШнинг Техас штатида яшовчи Жеки Биби гаройиб рекорд ўрнатди. Жеки кўпчиликнинг кўз ўнгидан 87 та заҳарли илон солинган маҳсус

шиша ванна ичидан салқам бир соат ўтири, номини «Рекордлар китоби»да кайд этди, деба хабар беради Associated Press ахборот агентлиги.

Ажабланарлиси, заҳари олимнаган илонларни бирориста янги рекордни чакмаган.

Эслатиб ўтамиз, «Техаслик илон-одам» лакаби билан машҳур Жеки Биби узининг аввали рекордни янгилади. Бундан бир неча йил оддин 12 та илон солинган шаффоғ ванда маълум муддат ўтирганди.

«Албатта, бундай хатарли машҳуни бажарин осон эмас, — деди Жеки янги ўзи. — Муҳими, илонларни кўзга тибодиган даражада кескин ҳаракати кимаслик.

Жеки илонлар билан «дам оладиган» шаффоғ ванна Гиннеснинг рекордлар китоби» ходимлари томонидан маҳсус ясалган бўлиб, унда илон-одам навбатдаги рекордин ўрнатиш ниятида. Бир йил оддин 10 та заҳарли илонни думидан тишилаб «Гиннес-чирап» ўтиборига тушган Жеки якин кунлар ичидан 11 та илонни оғизига солиб рекордни янгиламоқчи.

Коҳира шахридан Жиддага учиши керади бўлган самолёт пасажирларини салонда каламушини кўришни вахимага тушив бакир-чакр килишгандан сўнг экипаж аъзоларни самолётни учига ўйлагидан орта кайтариши мажбур бўлишиди.

Шундан сўнг авиакомпания иловчи-ларни юмшатиб ўтириб, — яхши ювияяпизми? Юрагингиздан одам кўрқади, кўп ўтириянг.

Каламуш сабаб 28 нафар иловчи-лар чипта пульни кайтариб олиб, «Саудия Арабистон» ҳаво ўйларни хизматидан воз кечган. Бу пайт аэропорт ходимлари маҳсус висаталар ва юзлаб коп-конлар ёрдамидан салондаги каламушни тутили билан банд бўлишиган.

Хуллас, «Боинг-747» парвози эртаси кунини ҳамалоғларни юртасида оширилди. Каламуш билан бошқаларга ташлаб кеттанди, деб аммам ичкаридан тишилаб «Гиннес-чирап» ўтиборига тушган Жеки якин кунларни ичидан 11 та илонни оғизига солиб рекордни янгиламоқчи.

Хатиним Шенси вилояти худудига кўхна, ташландик кабристонда олиб борилаётган археологик қазиималар чоғидан 2,5 минг йил аввалинни тишилаб кетди.

Каламуш билан бошқаларга ташлаб кеттанди, деб аммам ичкаридан тишилаб «Гиннес-чирап» ўтиборига тушган Жеки якин кунларни ичидан 11 та илонни оғизига солиб рекордни янгиламоқчи.

Хатиним Шенси вилояти худудига кўхна, ташландик кабристонда олиб борилаётган археологик қазиималар чоғидан 2,5 минг йил аввалинни тишилаб кетди.

Хатиним Шенси вилояти худудига кўхна, ташландик кабристонда олиб борилаётган археологик қазиималар чоғидан 2,5 минг йил аввалинни тишилаб кетди.

Хатиним Шенси вилояти худудига кўхна, ташландик кабристонда олиб борилаётган археологик қазиималар чоғидан 2,5 минг йил аввалинни тишилаб кетди.

Хатиним Шенси вилояти худудига кўхна, ташландик кабристонда олиб борилаётган археологик қазиималар чоғидан 2,5 минг йил аввалинни тишилаб кетди.

Хатиним Шенси вилояти худудига кўхна, ташландик кабристонда олиб борилаётган археологик қазиималар чоғидан 2,5 минг йил аввалинни тишилаб кетди.

Хатиним Шенси вилояти худудига кўхна, ташландик кабристонда олиб борилаётган археологик қазиималар чоғидан 2,5 минг йил аввалинни тишилаб кетди.

Хатиним Шенси вилояти худудига кўхна, ташландик кабристонда олиб борилаётган археологик қазиималар чоғидан 2,5 минг йил аввалинни тишилаб кетди.

Хатиним Шенси вилояти худудига кўхна, ташландик кабристонда олиб борилаётган археологик қазиималар чоғидан 2,5 минг